

Het schoentje van Rosie

Sue Reid Sexton

*Het schoentje
van Rosie*

Vertaald door Els van Enckevort

Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 9690 3 (boek)
ISBN 978 90 239 7855 8 (e-book)
NUR 342

Vertaling: Els van Enkevort
Ontwerp omslag: Wil Immink
Lay-out en dtp: Gewoon Geertje

Oorspronkelijk verschenen bij Waverley Books, Glasgow, Schotland,
onder de titel *Mavis's Shoe*.

Oorspronkelijke tekst © 2011 Sue Reid Sexton
Nederlandse uitgave © 2016 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

www.uitgeverijmozaiek.nl

Alle rechten voorbehouden.

Voor Moira

1

Dit is mijn verhaal over wat er tijdens en na het bombardement gebeurde. Voor het begon, was er al van alles aan de hand.

Het was maart en ijskoud. Ik was kletsnat en mijn onderbroek schuurde tegen mijn benen. Ik had mijn vest strak om me heen getrokken, rondgekeken op het station en overal haar naam geroepen. Geen Rosie.

Ik stak mijn hand in de zak van mijn jurk en merkte tot mijn schrik dat de huissleutel weg was. Dat beloofde niet veel goeds wanneer mijn moeder thuiskwam. Kletsnat, geen sleutel, geen jas en geen Rosie. Ik begon te rillen van de kou, maar ook een beetje van angst. Ik voelde haar hand al op mijn achterste.

Vlak voordat ik de hoek omsloeg naar onze straat begonnen de sirenes te loeien. Ik zette het op een rennen, wat een beetje onzin was omdat het waarschijnlijk toch loos alarm was en ik bovendien nergens heen kon. We hadden geen schuilkelder en ik had geen huissleutel. Onder het rennen bleef ik Rosie roepen en keek ik in alle portieken en over alle tuinmuren.

‘Rosie!’ riep ik. Ze was nog maar vier. Ze had niet weg moeten lopen!

We hadden het net zo gezellig gehad, mijn moeder, Rosie en ik. Het was 13 maart 1941, de zon scheen, mijn moeder had de avond tevoren iets extra’s verdiend in de fabriek en ze had een ‘aardige jongeman’ ontmoet die haar had uitgenodigd voor de film. We waren de hele dag in het park gebleven – ook al had een van ons eigenlijk naar school moeten – en waren daarna etalages gaan kijken in Kilbowie Road. Ik vertelde al dat het een zonnige, heldere dag was; we waren vol hoop, maar we waren alle drie ook wel erg moe. De sirenes hadden de hele week iedere nacht geloeid en het was steeds loos alarm geweest. Maar toch moesten we telkens naar beneden rennen om bij een schuilkelder aan te kloppen of bij het appartement op de begane grond. Wanneer dan een paar minuten of soms een paar uur later het sein veilig werd gegeven, moesten we weer helemaal naar boven klimmen. Rosie en ik waren niet alleen moe van het vele lopen en lachen, maar ook omdat we de laatste tijd niet goed wisten hoe onze ma zou reageren. Wanneer het mis was, wilden we op tijd kunnen wegduiken.

Ik wil wel even zeggen dat ze pas sinds kort zo was. Vroeger was ze heel anders. Eigenlijk was alles veranderd sinds mijn vader niet meer was teruggekomen van de oorlog. Vroeger zou ze me nooit hebben laten spijbelen, zou ze altijd veilig thuis zijn geweest en zou ze het helemaal niet erg hebben gevonden als ik soms iets kwijtraakte. Wanneer ze gezellig en warm tussen ons in lag in ons bed in de alkoof vertelde ze ons soms verhalen over ‘thuis’, haar thuis, dat niet in Clydebank was. Ze neuriede vaak en liet me mijn lesrooster van buiten leren alsof het een liedje was. Maar na het park en het etalages kijken stuurde ze Rosie en mij naar huis met een oorvijs – ik bleef maar nieuwsgierig vragen wie haar aardige nieuwe vriend was – en geld voor friet, een hele zak friet. Bij de frietkraam kneep ik Rosie in haar arm zodat ze begon te huilen en

toen kregen we van meneer Frietie een paar zilveruitjes. Daarna gingen we naar het kanaal om de friet op te eten.

Wij praatten anders dan de mensen om ons heen omdat we hier niet vandaan kwamen en dus oefenden we tijdens het lopen om net zo te praten als iedereen. We bolden onze tong en trokken onze lippen in. ‘Rrrrr,’ deed ik Rosie voor. Sommige klanken waren rrrronduit moeilijk. ‘Grrr,’ zei ze, of zoiets. Natuurlijk kun je van een vierjarige niet veel verwachten. ‘Rrreuze gezellig,’ zei ik, net als juffrouw Schrobber, zoals de andere kinderen haar noemden: een goede schrobbering kon je krijgen voor kletsen en voor het verkeerd uitspreken van woorden. Maar thuis kreeg ik op mijn kop omdat ik alles verkeerd zei.

Maar nu had ik echt een probleem.

‘Ben je Rosie kwijt?’ vroeg de buurvrouw. ‘Dat belooft niet veel goeds, Lenny. Waar is je moeder?’

‘Naar de film met een aardige jongeman.’

‘Een aardige jongeman?’ lachte ze fijntjes.

‘Ja. Ze zei dat ze het niet laat zou maken.’

‘Hmm...’ Ze schudde haar hoofd.

‘Hebt u misschien een reservesleutel van ons huis? Ik ben die van mij... eh... kwijt,’ zei ik.

‘Hemeltje, wat ben je nat. Toch niet weer in het kanaal gevallen?’

‘Ja... nee...’

‘Je hebt Rosie er toch niet in laten vallen? Je moeder vermoordt je. Kom, we moeten naar de schuilkelder. Loop maar gewoon met ons mee. Dat kleine beetje jij kan er nog wel bij.’ Ze lachte en gaf me een kneepje in mijn arm.

‘Dank u wel, maar ik moet Rosie zoeken. Rooosie!’

‘Iemand anders past wel op haar. Zo meteen of anders morgenvroeg staat ze weer voor je neus. Pas maar goed op jezelf. Er is niemand anders die dat doet,’ zei ze terwijl ze een blik op ons huis wierp.

‘Nee, dat gaat niet. Ik moet Rosie vinden.’

‘Nou, je weet waar de schuilkelders zijn. Probeer ergens een plekje te vinden.’

‘Ja, dank u wel,’ zei ik. ‘Roosie!’

Ik rende verder. De sirenes loeiden, maar ik was de enige die rende.

‘Daar zul je ze hebben!’ zei de oude mevrouw van de hoek lachend tegen haar dochter. Ze zwaaiden naar elkaar, waarna zij verdween in de duisternis van het huis op de hoek.

Overal gingen de verduisteringsgordijnen dicht. Het werd donker, maar gelukkig stond er een grote, prachtig volle maan. ‘Zolang de mof ons maar niet vindt,’ zei mijn moeder altijd als ze ’s avonds thuiskwam, of anders zei ik het tegen Rosie, en dan zei mijn moeder: ‘Trouwens: wie zou ons nou willen hebben?’ In het licht van de maan kon je je echter nergens verstoppen: alles was zilverkleurig verlicht en zelfs de schaduwen boden geen veiligheid.

Ik keek op alle binnenplaatsjes en riep de naam van mijn zusje tot ik helemaal bij het andere eind van de straat was. Daar woonde een oude man, een man die speciaal voor stou- te kinderen zoals ik een stok had klaarstaan. Ik fluisterde Rosies naam zo hard als ik durfde en bleef langer in zijn portiek staan dan in de andere. Ik klappertandde vanwege de koude wind die door het portiek gierde en ging een stukje de trap op. De stootwanden hielpen niets. Die waren tegen de buitenmuren van alle huizen gebouwd, aan de voor- en aan de achterkant, om ze te beschermen tegen bommen, en voor ons om tegenaan te botsen tijdens de verduistering.

‘Rosie!’ fluisterde ik als iemand die gehoord en tegelijk niet gehoord wil worden.

Op straat wandelden de mensen gezellig kletsend met de burens naar de schuilkelders, alsof er niets aan de hand was.

Opeens ging iedereen sneller lopen. ‘Duitsers boven de vallei van de Clyde...’ hoorde ik iemand zeggen. Ik zag de buurvrouw weer, die haar dochttertje achter zich aan trok naar de schuilkelder. Ik liep met hen mee.

‘Snel, naar binnen,’ zei ze tegen haar dochter, ‘en hou op met dat gezeur. Waar is je broertje? Nee, je kunt je pop niet gaan halen. Daarvoor is het te laat. O, nee! Nou heb ik vergeten de piepers van het vuur te halen. Ah, daar ben je weer, Lenny. Heb je Rosie gevonden?’

‘Nee,’ zei ik.

‘Ga dan maar snel naar jullie schuilkelder. Waar is je moeder?’

‘We hebben geen schuilkelder,’ zei ik.

‘Nee, dat dacht ik al. Bij ons is alles vol. Kijk zelf maar.’

‘Mens, stel je niet zo aan! Ze neemt toch nauwelijks ruimte in,’ zei iemand van achter uit de ruimte.

Plotseling hoorden we boven ons een gebrom, als van machines in de fabriek, of van auto’s, alleen harder, gevolgd door een schrill gekrijs als van een fluitketel. Het leek heel lang aan te houden. Verstart omdat we niet wisten waar het vandaan kwam, keken we elkaar aan. Toen volgde een alle machtig heftige explosie die de grond deed schudden.

Iedereen begon te gillen.

‘Naar binnen en doe die deur dicht!’ riep de vrouw.

‘Nee! Nee! Ik moet eerst Rosie vinden!’

Ze probeerde me naar binnen te trekken, maar ik rukte me los en smeed de deur dicht. Ik kon ze binnen horen ruzie maken. Onmiddellijk vloog de deur weer open.

‘Lenny, naar binnen of anders...!’ zei ze.

‘Ik moet Rosie toch vinden!’ riep ik. ‘Rosie! Rooooo-sie!’ Ik rende door de tuin terug naar de steeg. Achter me sloeg de deur van de schuilkelder met een klap dicht.

Voor me in de steeg lag een schoentje dat leek op dat van Rosie. Ik raapte het op en bekeek het van alle kanten. De stootmuur voelde heet aan tegen mijn rug. Ik wist niet zeker of het haar schoentje was en probeerde me haar voeten voor te stellen, haar schoenen, dezelfde als die van mij, maar dan kleiner; tweedehandsjes, zoals al onze schoenen. Ik stopte het in de zak van mijn jurk, waar de sleutel had moeten zitten.

Opnieuw een langgerekte fluittoon, toen even niets en toen een klap, nog een keer: een fluittoon, een pauze en een klap, nog een keer, nog een keer, en toen een vreemd knetterend geluid als van vuurwerk met Oudjaar. De grond beefde en schudde en golfde, zoals de boot op het meer afgelopen zomer, en ik golfde mee. Ik klemde mijn hand om het schoentje in mijn zak en stapte de steeg in, langs de stootmuur die het zicht belemmerde, en keek om me heen.

De huurflats aan de overkant van de straat waren weg, of tenminste zo goed als, en wat er over was, stond in brand. Ik had nog nooit zulke enorme vlammen gezien; ze schoten hoog de lucht in en schrokken alles op. Ik begreep het niet. Ik probeerde iets te bedenken wat erop leek, maar er was niets, net zoals er niets meer was van het gebouw, behalve een enorm gat waar zojuist nog iets onverwoestbaars had gestaan. Zelfs de lucht brandde en de weg golfde als een zee van glas. Rechts van me zweefde een parachute langzaam over de heuvel, geruisloos en prachtig, maar toen hij landde, begon de grond onder mijn voeten opnieuw te schudden en vlakbij vloog een gebouw dat ik niet kon zien de lucht in. De wereld was achterstevoren, binnenstebuiten en totaal onbegrijpelijk.

Aan de overkant van de straat zag ik door de rook heen de oude mevrouw met haar tas voor het raam van het hoekappartement staan. Al het glas was uit de ramen gesprongen. Ze klemde de tas tegen haar borst alsof haar leven ervan afhing. Mevrouw... mevrouw... Hoe heette ze ook alweer? Toen verdween ze en krakend en kreunend verscheen de vloer waarop ze had gestaan voor het raam van de verdieping eronder. Overal om me heen klonk het lawaai van versplinterend hout en instortende gebouwen. Opeens sloegen enorme, oranje, gloeiendhete vlammen uit het gebouw. Een golf hete lucht blies me bijna omver. Ik gilte en strompelde terug naar het binnenplaatsje achter de stootmuur, waar ik net vandaan kwam.

‘Rosie!’ mompelde ik aan een stuk door, terwijl ik hoestend rondliep.

Overall stonk het naar rook, maar er waren ook andere geuren, die ik helemaal niet wilde ruiken: verschroeide haren, de whisky van mijn pa, gas, verbrand rubber zoals wanneer ik mijn schoenen te dicht bij de kachel had laten staan, giftig spul, en boven mijn hoofd dacht ik iemand te horen jammeren; daar was iemand die naar beneden of naar de schuilkelder had moeten gaan.

‘Kom naar beneden!’ probeerde ik boven het lawaai uit te gillen.

Overall was rook en stof: in de lucht, in mijn mond en in mijn ogen. Ik hoestte en kokhalsde; mijn ogen brandden en traanden en mijn hart ging zo te keer, dat ik bang was dat het uit elkaar zou spatten. Ik snakte naar adem.

Met mijn prikkende ogen half dicht tegen de rook rende ik terug naar het binnenplaatsje en ik holde dwars over het dorre grasveld naar de schuilkelder. Ik wilde net op de deur bonzen toen ik binnen mensen heel hard hoorde zingen. *‘We’re gonna hang out the washing...’*

Ik keek om en zag dat het gebouw achter me in brand stond. De muren staken zwart af tegen de oranje verlichte ramen. Ik viel tegen de schuilkelder aan en voelde de hitte van het metaal tegen mijn handen schroeien. Boven het brandende gebouw zag ik nog meer parachutes aankomen, parachutes waarvan ik nu wist dat ze niet prachtig waren, maar bommen bij zich hadden die zwaar genoeg waren om de reusachtige flatgebouwen waar mijn stad uit bestond, te vernielen.

Om me heen dwarrelden vonken als gloeiende vuurtongetjes door de lucht, alsof de hemel zelf tot leven was gekomen. Alle wetten van de natuur en de zwaartekracht die ik op school had geleerd bleken onwaar en nutteloos.

Het lawaai was oorverdovend. Door het gedreun van de vliegtuigen en de enorme explosies kon ik het koor in de schuilkelder niet meer horen. Ik weet niet hoe lang ik daar heb gestaan. Mijn gezicht schrijnde alsof mijn huid was gekrompen,

alsof het vuur zich een weg naar binnen, tot helemaal in mijn hoofd, had gevreten. Ik draaide me om en bedekte mijn hoofd met mijn armen. Toen ik eindelijk weer op durfde te kijken was het allemaal nog veel erger geworden. Achter mij, achter de schuilkelder, achter de huizen aan de overkant van de straat schoten enorme vlammen hoog de lucht in, zo veel vlammen dat er beneden geen ruimte meer leek te zijn. De lucht en alle gebouwen in de buurt werden fel verlicht. Niets bleef verborgen.

De mof had ons gevonden en we waren volkomen weerloos en ik was Rosie kwijt.

Een nieuwe klap bracht me tot bezinning. Ik zag dat het gebouw waarin wij woonden helemaal donker was en gehuld in dichte rookwolken.

‘Rosie!’ gilte ik. Mijn keel deed pijn alsof er glassplinters in zaten en ik rende zo hard ik kon naar ons huis, struikelend over dingen die daar niet hadden moeten liggen. Ik vloog het achterportiek binnen en bonsde zo hard ik kon op de deur van onze benedenbuurman; paniek en hoop gierden door mijn lichaam. Tijdens een luchtaanval zou het hier beneden veiliger moeten zijn dan boven, bij ons. Misschien was Rosie gewoon naar huis gerend, misschien was ze gewoon binnen bij de anderen, veilig bij een buurvrouw.

‘Rosie!’ riep ik. ‘Ben je daar?’

‘Lenny! Waar was je? Waar zijn Rosie en je moeder?’ vroeg de vrouw die opendeed. Langs de muur van de hal lichtte in het kaarslicht een hele rij gezichten op.

‘Is Rosie hier?’

‘Nee, meisje, ze is niet hier,’ zei de vrouw. ‘Kom binnen en doe die deur dicht. Kijk toch eens hoe je eruitziet.’

‘Ik moet eerst Rosie vinden,’ zei ik.

‘Je moet naar binnen komen, lieve Lenny; je kunt niet buiten blijven staan. Schik eens wat in, jullie tweeën, en maak ruimte voor haar.’ De tweeling van de bovenste verdieping wierp een blik op mij. Hun gezichten glansden in het kaarslicht.

Dreunen, knallen en een dof gerommel deden de grond opnieuw sidderen en beven. De lucht leek in ontelbaar veel stukjes te splijten.

Ik liep achteruit. ‘Hebben jullie Rosie gezien?’

Ze schudden hun hoofd.

‘Kom terug, Lenny. Nu, onmiddellijk! Kom terug!’

Maar ik was al weg. Wankelend, alsof mijn botten niet meer in elkaar pasten, baande ik me een weg tussen bergen glas en puin en ik probeerde dwars door de rook, die met naalden in mijn ogen leek te prikken, te zien waar ik liep. Iemand riep me na: ‘Lenny! Lenny, kom terug!’ Maar het was niet Rosie en ook niet mijn moeder en dus liep ik door.

Ik zou langs alle schuilkelders gaan die ik kende en op alle binnenplaatsjes kijken, maar eerst moest ik naar huis. Ik stormde ons portiek binnen.

Binnen brandde geen licht, vanwege de verduistering. Het was er helemaal donker en ik zag nauwelijks waar ik liep, maar ik proefde de rook die om me heen kolkte en aan alles vastplakte, aan mijn neus en aan mijn tong, het stof op mijn lippen en in mijn ogen en mijn keel. Snel nam ik drie treden, daarna nog twee. Het lawaai van het bulderende vuur was zo enorm, dat ik niets anders meer hoorde. Ik voelde de muren trillen door het geweld van de bominslagen en op de eerste verdieping zag ik door het bovenlicht van de middelste deur de oranje gloed van vuur. Bevend rende ik erlangs naar de volgende trap. Op de tweede verdieping bonkte ik met beide vuisten op onze deur. ‘Rosie! Ma! Doe open, ik ben het. Lenny! Doe open!’

Ik bonkte nog harder, maar niemand reageerde en mijn handen schrijnden door de hitte die door de deur heen straalde. Binnen hoorde ik een knisperend geluid, dat me deed denken aan het gesis van het spek dat mijn ma bakte wanneer mijn pa thuis was. Ik schopte hard tegen de deur.

‘Lenny, ben jij dat? Kom naar beneden. Snel! Kom naar beneden. Kom gauw naar binnen.’ Het was de man van de andere flat op de begane grond.